

Halfjaarrapportage januari 2013 t/m juni 2013 Cft BES

Inleiding

Het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft) legt eens per half jaar schriftelijk verantwoording af aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) over zijn werkzaamheden. Afgelopen januari heeft het Cft gerapporteerd over de periode juli tot en met december 2012. Deze rapportage heeft betrekking op de periode januari tot en met juni 2013.

De eerste zes maanden van 2013 stonden voor de openbare lichamen in het teken van het opmaken van de jaarrekening over 2012. De openbare lichamen Saba en Bonaire hebben tijdig de door de eilandsraad vastgestelde jaarrekening 2012 aangeleverd. Sint Eustatius levert haar vastgestelde jaarrekening 2012 uiterlijk op 15 september 2013 aan. Bonaire en Saba hebben het jaar afgesloten met een positief resultaat. De verwachting is dat Sint Eustatius ook met een positief resultaat het jaar zal afsluiten.

Op het gebied van financieel beheer zijn verbeteringen zichtbaar. De verbeteringen zijn broos en vaak afhankelijk van externe inhuur. Zodra deze inhuur wegvalt, is het risico van terugval groot. In de vorige halfjaarrapportage is het capaciteitsprobleem van de openbare lichamen uiteengezet. Dit blijft een punt van zorg voor zowel de openbare lichamen zelf als voor het Cft.

In deze halfjaarrapportage zullen achtereenvolgens de ontwikkelingen op het gebied van het begrotingsproces, het geïntegreerd middelenbeheer en het financieel beheer per eiland worden besproken. Vervolgens wordt aandacht besteed aan overkoepelende onderwerpen, zoals de aanloop naar de evaluatie van de Wet FinBES in 2015 en de collectieve sector.

Begrotingsproces

Algemeen

In de eerste zes maanden van een jaar werkt een openbaar lichaam aan de begrotingsstukken van drie jaren, te weten de verantwoording over het voorafgaande jaar (samen met de accountant), de uitvoering van het lopende jaar en de voorbereiding van het volgende begrotingsjaar. Het resultaat hiervan is dat Saba en Bonaire nog voor de door de wet voorgeschreven termijn van 15 juli de vastgestelde jaarrekeningen hebben aangeleverd en dat Sint Eustatius uitstel van twee maanden (tot 15 september 2013) heeft gevraagd en gekregen. Daarnaast zijn door alle drie de openbare lichamen de eerste uitvoeringsrapportages (UR) voor 2013 met begrotingswijzigingen (BW) ingediend, weliswaar met een vertraging van tussen de twee en zes weken. Deze begrotingswijzigingen zijn door het Cft van een positief advies voorzien. Uit de gegevens waarover het Cft momenteel beschikt, blijkt dat de uitvoering van de begroting 2013 voor de openbaar lichamen op schema ligt. Momenteel zijn de openbare lichamen bezig met de voorbereiding van de begroting 2014.

De verbeteringen van de begrotingsprocessen die benoemd zijn in de vorige halfjaarrapportage hebben zich niet verder voortgezet op Bonaire en Sint Eustatius. Dit concludeert het Cft op basis van de vertragingen van de indiening van de uitvoeringsrapportages en bijbehorende begrotingswijzigingen en de door Bonaire en Sint Eustatius daarbij gemaakte kanttekeningen over onjuistheid en onvolledigheid van de ingediende cijfers. Dit beperkt de oordeelsvorming van het Cft over de begrotingsuitvoering van deze twee openbare lichamen.

Over de mogelijkheid om een onderuitputting in een jaar door te schuiven naar een daaropvolgend jaar is gediscussieerd met de openbare lichamen en de accountants. Recentelijk hebben de drie accountants van de openbare lichamen hier onderzoek naar gedaan. Zij adviseren om via een bestemmingsreserve de mogelijkheid te creëren om onderuitputting over te hevelen naar volgende jaren. Zij concluderen echter gezamenlijk dat over de uitleg van de Wet FinBES en de BBV BES op

dit punt, een uitspraak nodig is van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Onlangs heeft de Minister van BZK zich hierover uitgesproken. De Minister is van mening dat het de aan de Eilandsraad is om te beslissen wat te doen met een overschot in enig jaar. Het is de Eilandsraad toegestaan hiervan bestemmingsreserves te vormen of aan de algemene reserves toe te voegen. Het Cft heeft in dit kader het belang van de opbouw van het weerstandsvermogen benadrukt. Een deel van de overschotten uit 2012 zouden voor de opbouw van weerstandsvermogen gereserveerd kunnen worden. De openbare lichamen dienen de (financiële) risico's in kaart te brengen die het eiland loopt. Vervolgens kan beleid ontwikkeld worden gericht op het opbouwen van weerstandsvermogen om deze risico's het hoofd te kunnen bieden.

Saba

Verantwoording 2012

In het eerste half jaar van 2013 is duidelijkheid ontstaan over het resultaat van 2012. Uit de jaarrekening die het Cft ontvangen heeft op 1 juli 2013 concludeert het Cft dat 2012 met een positief resultaat van USD 54.000 is afgesloten. Er is voor het eerst sprake van een goedkeurende verklaring van de accountant voor de jaarrekening. Dit is een prestatie van formaat en uniek in de korte geschiedenis van het openbaar lichaam. Over de financiële rechtmatigheid heeft de accountant zich niet kunnen uitspreken en is sprake van een oordeelsonthouding. De reden hiervoor is, dat het normenkader ten behoeve van de rechtmatigheid nog niet is vastgesteld en de administratieve organisatie nog niet adequaat is ingericht. Hierover staat meer opgenomen in de paragraaf over het Financieel beheer.

Begrotingsuitvoering 2013

De vastgestelde begroting voor 2013 bedroeg USD 9,3 mln. Met het indienen van de eerste UR samen met de eerste BW is het begrotingstotaal opgehoogd met USD 2,3 mln tot USD 11,6 mln. De voornaamste verhogingen van de baten worden veroorzaakt door de overheveling van de zogenaamde doeluitkeringen voor een bedrag van ca USD 1,4 mln van 2012 naar 2013 en het alsnog structureel opnemen van de indexering van de vrije uitkering over het jaar 2012 in de begroting van 2013 (USD 0,4 mln). Over deze BW heeft het Cft op 17 mei jl. positief geadviseerd.

Uit de eerste UR is gebleken dat de gerealiseerde baten over het eerste kwartaal lager zijn dan de lasten. Dit is voornamelijk geen punt van zorg, omdat de prognose laat zien dat dit beeld omslaat in het derde kwartaal.

Personeelslasten vormen in de begroting van Saba het grootste deel van de totale lasten, waardoor een goede beheersing hiervan van groot belang is. Volgens de oorspronkelijke begroting is circa USD 5,1 mln begroot voor 168 fte's. De geprognosticeerde realisatie komt uit op USD 5,1 mln voor gemiddeld 164 fte's over geheel 2013. Het personeelsbudget 2013 zal daarmee zeer waarschijnlijk volledig worden gerealiseerd.

Begin juni is duidelijk geworden dat de indexatie van de vrije uitkering 2013 zal plaatsvinden. Dit betekent voor Saba dat de vrije uitkering toeneemt met USD 312.000. Aangezien Saba behoedzaam heeft begroot, was deze mogelijke indexering nog niet opgenomen in de begroting 2013 en zal nu het kabinet positief over de indexatie 2013 heeft besloten alsnog worden opgenomen.

Begrotingsvoorbereiding 2014

In augustus zal Saba het concept van de meerjarige ontwerpbegroting van 2014 aanbieden aan het Cft. Saba heeft al bekend gemaakt dat zij de indexatie van het financiële kader 2014 en 2015 op nul zal stellen. Hiermee laat Saba zien dat zij, gelijk aan het algemeen advies van het Cft,

evenals vorig jaar behoedzaam begroot. Dit geldt voor zowel de hiervoor besproken indexering van de vrije uitkering als voor de lokale inkomsten.

Sint Eustatius

Verantwoording 2012

In de eerste UR heeft Sint Eustatius bekend gemaakt dat de balans over 2012 een sterk verbeterd eigen vermogen (USD 40 mln) laat zien ten opzichte van de balans over 2011. Dit komt met name door de herwaardering van vastgoed en het succesvol opschonen van diverse balansposten door Sint Eustatius. Door deze extra aandacht voor de jaarrekening in combinatie met een beperkte personele capaciteit is aangegeven dat de jaarrekening niet voor de wettelijke termijn van 15 juli 2013 kan worden ingediend. Sint Eustatius heeft uitstel verzocht en gekregen tot 15 september.

Begrotingsuitvoering 2013

In juni heeft Sint Eustatius de UR over het eerste kwartaal ingediend, aangevuld met financiële gegevens over de maanden april en mei. De belangrijkste oorzaak van deze vertraging zijn de nog steeds aanwezige personele capaciteitsproblemen. Verder gaf het openbaar lichaam aan dat zij het nuttiger vond te rapporteren over een langere periode, om zo een representatiever verslag aan te kunnen leveren. Volgens Sint Eustatius is een rapportage over het eerste kwartaal te vroeg in het jaar om een goede inschatting te kunnen maken voor het verloop van de rest van het jaar. In de ingediende UR en BW wordt de begroting opgehoogd met USD 57.000. Over deze eerste periode is sprake van een licht overschot in termen van baten en lasten. De verwachting is dat dit gedurende het jaar weer rechtrekt, omdat de lasten nog zullen toenemen.

Begin juni heeft het kabinet besloten dat de indexatie van de vrije uitkering 2013 zal plaatsvinden. Sint Eustatius had deze indexatie al opgenomen in de begroting 2013. Omdat het onzeker is of de indexatie jaarlijks plaatsvindt, raadt het Cft Sint Eustatius aan in het vervolg de indexatie niet op te nemen en behoedzaam te begroten. Bij zekerheid over de indexatie kan de begroting alsnog worden aangepast via een begrotingswijziging.

Begrotingsvoorbereiding 2014

Sint Eustatius heeft aangegeven het concept van de meerjarige ontwerpbegroting van 2014 in augustus aan te bieden aan het Cft. Sint Eustatius heeft ambtelijk aangegeven de meerjarige indexering van de vrije uitkering pas in de begroting 2014 op te nemen als het kabinet positief besloten heeft, conform het advies van het Cft. Het Cft gaat met Sint Eustatius in gesprek om de concept versies van de begroting in een vroeg stadium met elkaar af te stemmen.

Bonaire

Verantwoording 2012

Uit de vastgestelde jaarrekening 2012 die het Cft ontvangen heeft op 12 juli 2012 concludeert het Cft dat 2012 met een positief resultaat van USD 848.499 is afgesloten. Omdat bepaalde investeringsuitgaven kunnen worden geactiveerd kunnen zowel het resultaat als de balans worden gecorrigeerd. Uit de bevindingen van de accountant blijkt dat de kwantificeerbare onzekerheden op 12 posten in de jaarrekening voorkomen, hetgeen uitgedrukt in termen van gerealiseerde lasten gelijk is aan 96% (USD 43,8 mln). Dit heeft geleid tot een oordeelonthouding van de accountant. Deze onzekerheden hoeven zich niet per definitie allemaal te materialiseren, maar dit hoge percentage maakt wel het belang van het verder verbeteren van de administratieve organisatie en het financieel beheer duidelijk.

Begrotingsuitvoering 2013

Bij de start van het jaar was de omvang van de begroting van 2013 van Bonaire USD 55,7 mln. Na het eerste kwartaal is de omvang middels de eerste BW aan zowel de lasten- als de batenkant met USD 5,5 mln verhoogd. Dit betreft de overheveling van het overschot uit 2012 en de verkoop van erfpachtgronden die worden ingezet voor onder andere infrastructurele werkzaamheden. Daarnaast geeft Bonaire aan wederom een meevaller te verwachten door niet gebruikte vacatureruimte. Het Cft heeft positief geadviseerd op en eerste BW.

Bij het indienen van de eerste UR en BW is door ambtelijk Bonaire aangegeven dat de cijfers en boekingen onvoldoende zijn gecontroleerd, waardoor de betrouwbaarheid beperkt is. Ook de volledigheid en juistheid van de informatie is volgens het openbaar lichaam niet te garanderen. Dit is veroorzaakt door de niet-adequaate functionerende financiële administratie. Met het aantrekken van het nieuwe hoofd Financiële Administratie wordt de financiële administratie weer op orde gebracht.

De Eilandsraad van Bonaire heeft in de eerste helft van 2013 de aanvraag voor twee renteloze leningen goedgekeurd. Het betreffen aanvragen voor Onderwijshuisvesting en een nieuw Bestuursgebouw. Het Cft heeft na analyse beide aanvragen van een positief advies voorzien alvorens het door te geleiden naar het Ministerie van BZK. Het Ministerie van BZK heeft aangegeven de aanvraag voor het nieuwe Bestuursgebouw aan te houden. In het najaar zal in het kader van de uitgewerkte ontwikkelplannen en prioriteitstelling hierover een beslissing worden genomen.

Ook voor Bonaire geldt, dat de indexatie van de vrije uitkering 2013 plaatsvindt. Bonaire had al een bedrag voor indexatie opgenomen in de begroting 2013 en hoeft dus geen BW in te dienen voor het volledige bedrag van de indexatie. Zoals eerder benoemd raadt het Cft ook Bonaire aan in het vervolg de indexatie pas op te nemen als hier zekerheid over is. Als uitgangspunt dient er behoedzaam te worden begroot.

Begrotingsvoorbereiding 2014

Bonaire heeft aangegeven het concept van de meerjarige ontwerpbegroting van 2014 in augustus aan te bieden aan het Cft. Bonaire zal de meerjarige indexering van de vrije uitkering pas in de begroting 2014 opnemen als het kabinet positief besloten heeft, conform het advies van het Cft.

Geïntegreerd Middelen Beheer

Op basis van de Wet FinBES hebben de openbare lichamen elk een inkomsten- en uitgavenrekening bij een commerciële bank. Daarnaast beheert het Cft voor elk openbaar lichaam een rekening-courant. Andere rekeningen zijn niet toegestaan. Het systeem van Geïntegreerd Middelen Beheer (GMB) geeft zowel de openbare lichamen als het Cft inzicht in de uitgaven en de ontvangsten van de openbare lichamen gedurende het gehele jaar. Het voorziet de openbare lichamen daarnaast in de mogelijkheid om gedurende het gehele jaar over voldoende liquide middelen te beschikken, ongeacht het moment waarop ontvangsten en/of uitgaven plaatsvinden.

Periode: Januari t/m Juni 2013 X USD 1000	Bonaire	Sint Eustatius	Saba
--	----------------	-----------------------	-------------

Realisatie

Uitgaven	22.692.814	8.032.808	5.552.737
Ontvangsten (incl. overdrachten)	21.237.100	6.301.370	4.293.188
Realisatie Januari t/m Juni 2013	-1.455.714	-1.731.438	-1.259.549
Restant beschikbare vrije uitkering in 2012	8.980.335	364	42.297
Restant VU gelden 2011, incl. renteopbrengsten – bankkosten	911	900.385	700.244
Saldo (VU) op Cft rekening	8.981.246	900.749	742.541
Saldo (VU) op Cft rekening per 30 juni 2013	8.981.246	900.749	742.541
Saldo uitgavenrekening per 30 juni 2013	999.772	200.000	199.992
Saldo ontvangstenrekening per 30 juni 2013	0	-8	-8
Saldo rekening courant per 30 juni 2013	2.403.744	1.554.015	2.015.222
Totaal liquide middelen per 30 juni 2013	12.384.762	2.654.756	2.957.747

Uit de tabel volgt, dat voor alle drie de openbare lichamen de uitgaven de inkomsten overschrijden. Door de nog te ontvangen gelden uit de vrije uitkering inclusief de indexatie over 2013 zou dit in de tweede helft van het jaar niet tot problemen hoeven te leiden. Het Cft monitort dit inkomsten- en uitgaven patroon. Uit de tabel volgt ook, dat alle drie de openbare lichamen ultimo juni 2013 over een positief liquiditeitssaldo beschikken. Net zoals de voorgaande perioden hebben de openbare lichamen geen beroep hoeven doen op de rekening courant kredieten. De ontwikkeling in de ontvangsten en uitgaven illustreren dit duidelijk.

Een ontwikkeling op dit gebied die vanaf 2014 zal gaan spelen is het besluit van het Ministerie van BZK om de doelsaldi die de openbare lichamen op 10-10-'10 hebben ontvangen, terug te vorderen. Deze middelen waren primair bedoeld om betalingen te kunnen doen in afwachting van nog te ontvangen inkomsten. Nu de openbare lichamen hun liquiditeitspositie op orde lijken te hebben, acht het ministerie 1 januari 2014 het juiste moment de doelsaldi over een periode van vijf jaar middels inhoudingen op de vrije uitkering te salderen tot nul. Daarnaast heeft de Minister van BZK besloten per 1 januari 2014 de wettelijke bepaling rond de rente over debet- en creditstanden toe te passen. Dit houdt in dat over zowel de debet- en creditsaldi op de rekening courant van de openbare lichamen een rente wordt gerekend gelijk aan de Euro Overnight Index Average (EONIA). In de praktijk wordt bij de uitvoering ook rekening gehouden met de debetrente die de bank berekent en onvermijdelijk is bij roodstand.

Saba

Saba heeft in de eerste zes maanden recht op een bedrag voor de vrije uitkering van USD 4,2 mln. Volgens de GMB rapportage van het Cft heeft Saba in 2013 een bedrag ontvangen aan vrije uitkering van USD 3,5 mln. Het restant staat op de depositorekening. Deze rekening kent per 30 juni 2013 een saldo van USD 0,7 mln.

Het totale liquiditeitssaldo per 1 januari 2013 bedroeg USD 3,5 mln. Per 30 juni 2013 bedraagt het totale liquiditeitssaldo USD 3,0 mln. Dit bedrag is inclusief de deposito rekening voor de vrije uitkeringsgelden. Dit betekent dat in het eerste half jaar het liquiditeitssaldo is afgenomen met ruim USD 0,5 mln.

Sint Eustatius

De eerste zes maanden van 2013 heeft Sint Eustatius 4,1 mln aan vrije uitkering ontvangen van het totaalbedrag van USD 5,0 mln. waar Sint Eustatius in deze periode recht op had. Het overige bedrag is bijgeschreven op de deposito rekening, waar per 1 januari 2013 een saldo op stond van

0,9 mln. Het totale liquiditeitssaldo per 1 januari 2013 bedroeg USD 3,5 mln. Per 30 juni 2013 bedraagt het totale liquiditeitssaldo USD 2,7 mln. Dit bedrag is inclusief de deposito rekening voor de vrije uitkeringsgelden. Dit betekent dat in het eerste half jaar het liquiditeitssaldo is afgenomen met ruim USD 0,8 mln.

Bonaire

De hoogte van de vrije uitkering 2013 voor Bonaire bedraagt USD 26 mln. Hiervan heeft Bonaire in de eerste zes maanden USD 13 mln ontvangen. Uit 2012 is er voor Bonaire nog een restant beschikbaar van USD 9 mln. Het openbaar lichaam kan te allen tijde aanspraak maken op dit bedrag. De liquiditeitspositie van Bonaire per ultimo maart 2013 bedroeg USD 12.5 mln. Per 30 juni 2013 bedraagt het totale liquiditeitssaldo USD 12.4 mln.

Financieel beheer

Algemeen

Conform de wet FinBES houdt het Cft toezicht op het financieel beheer van de openbare lichamen. Een goed functionerend financieel beheer is een noodzakelijke voorwaarde voor een deugdelijk begrotings- en verantwoordingsproces. Dan kan worden gesteld dat de begroting en de verantwoording volledig is, dat ramingen en realisaties correct zijn en dat men de beschikking heeft over tijdige, volledige en juiste informatie. Op basis van deze informatie kan indien nodig worden bijgestuurd door het bestuur.

Verbeterproces financieel beheer

Vanwege de beperkte capaciteit op de openbare lichamen, het grote aantal nog niet gehaalde verbeterpunten uit voorgaande jaren en de beperkte middelen heeft het Cft met ingang van 2012 nieuwe afspraken gemaakt met de openbare lichamen met betrekking tot de verbetering van het financieel beheer. Volgens de wet FinBES kan het Cft met een bestuurscollege afspraken maken ter verbetering van het financieel beheer. Voor deze afspraken maakt het Cft gebruik van de bevindingen van de accountants bij de controle van de jaarrekening. De accountant doet in de managementletter specifieke aanbevelingen met betrekking tot verbetering van het financieel beheer. De verbeterpunten kunnen per openbaar lichaam verschillen. Met de openbare lichamen is afgesproken het aantal verbeterpunten tot een realistisch aantal terug te brengen. Tevens is tevens afgesproken dat voor elk van de afgesproken verbeterpunten een plan van aanpak wordt opgesteld. In dit plan van aanpak is in ieder geval opgenomen welke de te nemen maatregelen zijn, wat het tijdsplan is en wie de uitvoeringsverantwoordelijke is. Over de voortgang van deze verbeterpunten rapporteren de openbare lichamen in de uitvoeringsrapportages.

Saba

Saba heeft als enig openbaar lichaam alle afgesproken verbeterpunten die volgden uit 2012 gerealiseerd. Voor 2013 zijn de volgende verbeterpunten afgesproken:

1. Implementatie rechtmatigheid;
2. Inzicht financiële positie/weerstandsvermogen;
3. Opzetten interne controle;
4. Procesbeschrijvingen kritische bedrijfsprocessen

Uit de laatste rapportage blijkt dat Saba ook in de eerste helft van dit jaar goed op weg is met de realisatie van de verbeterpunten. Met name op het verbeterpunt 'implementatie rechtmatigheid' zet Saba zwaar in. Het normenkader ten behoeve van de controle op rechtmatigheid wordt in de tweede helft van het jaar aan de Eilandraad ter vaststelling aangeboden. Het normenkader rechtmatigheidscontrole betreft de inventarisatie van de voor de accountantscontrole relevante regelgeving. Daarbij is alleen de wet- en regelgeving van belang die bepalingen bevat over

financiële beheershandelingen. De door de accountant uit te voeren rechtmatigheidscontrole heeft daarbij als doel om vast te stellen dat de baten, de lasten en balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de bepalingen in de wet- en regelgeving. Het normenkader dient door de eilandsraad te worden vastgesteld.

Om het normenkader vervolgens te kunnen gebruiken voor de interne beheersing en de accountantscontrole moet het worden geoperationaliseerd. Met andere woorden: de regelgeving wordt nader uitgewerkt in kaders, richtlijnen en beheersmaatregelen. Het gaat hierbij om maatregelen zoals interne controle, procesbeschrijvingen en dossiervorming. Het uiteindelijke doel is een adequate inrichting van de beheersorganisatie. De beheersorganisatie moet zodanig zijn ingericht dat de naleving van de wet- en regelgeving (kortom, het normenkader) en de voor het openbaar lichaam financiële consequenties zichtbaar en toetsbaar zijn vastgesteld.

Voor het opstellen van het normenkader werkt Saba heel nauw met haar accountant. Saba is nu zover dat het normenkader door het Bestuurscollege en de Eilandsraad is vastgesteld. Nu het normenkader is vastgesteld zullen de beheersmaatregelen worden uitgewerkt en geïmplementeerd. Dit proces zal in 2014 worden doorlopen. Ook hierbij zal Saba nauw samenwerken met de accountant. Als dit proces succesvol is afgerond kan de jaarrekening in de toekomst van een goedkeurende verklaring van de accountant verkrijgen voor wat betreft de financiële rechtmatigheid. Saba loopt voor wat de implementatie van het normenkader voor op de overige openbare lichamen. Saba heeft haar normenkader gedeeld met Sint Eustatius en Bonaire. Omdat het merendeel van de wetten en verordeningen ook op de andere openbare lichamen van toepassing zijn, kan dit normenkader betrekkelijk eenvoudig worden overgenomen door de andere openbare lichamen.

Ondertussen in de jaarrekening 2012 van Saba door de eilandsraad vastgesteld. De accountant heeft in haar rapport van bevindingen (managementletter) aanbevelingen gedaan over de verdere verbetering van het financieel beheer. Het aantal verbeterpunten is ook dit jaar afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Tijdens de eerstvolgende financieel beheerdagen (september 2013) zal het Cft op basis van de managementletter afspraken maken met Saba over de verbeterpunten voor 2014.

Sint Eustatius

Ook Sint Eustatius is vrij succesvol geweest in het realiseren van de afgesproken verbeterpunten van het financieel beheer die volgden uit 2012. Op de vaststelling van de dividendafspraken met EUTEL na zijn alle verbeterpunten gerealiseerd. De realisatie van dit verbeterpunt is opgenomen als verbeterpunt in 2013. Voor 2013 zijn verder de volgende nieuwe verbeterpunten afgesproken:

1. Verbeteren van de balansstanden Debiteuren/crediteuren;
2. Verbeteren van de balansstanden Materiële Vaste Activa;
3. Verbeteren van de kwaliteit van de voortgangsrapportages;
4. Verbeteren van de liquiditeitsplanning en prognose.

De eerste voortgangsrapportage 2013 laat zien dat Sint Eustatius de realisatie van de verbeterpunten goed oppakt. Het verbeteren van de balansstanden Debiteuren/crediteuren is al afgerond. Naast de overeengekomen verbeterpunten heeft Sint Eustatius ook een aanvang gemaakt met het opstellen van het normenkader. Het normenkader van Saba wordt als voorbeeld gehanteerd.

Ook met Sint Eustatius zal het Cft tijdens de financieel beheerdagen in september afspraken maken over de verbeterpunten voor 2014. De door de Eilandsraad vastgestelde jaarrekening 2012 en het rapport van bevindingen van de accountant dienen uiterlijk op 15 september te worden aangeleverd.

Bonaire

Het is Bonaire niet volledig gelukt de afgesproken verbeterpunten 2012 te realiseren. De niet gerealiseerde punten zijn doorgeschoven naar 2013. Zowel in 2012 als in het eerste kwartaal 2013 had Bonaire te kampen met ernstige capaciteitsproblemen op de afdeling Financiën. Daardoor heeft Bonaire de schaarse capaciteit ingezet op andere prioriteiten van het financieel beheer. Zo heeft Bonaire alle aandacht gericht op het opstellen van de jaarrekening 2012, het vaststellen van de jaarrekeningen 1992 t/m 2011, de financieel beheersverordening en de controle verordening. Het Cft heeft de volgende verbeterpunten voor 2013 met Bonaire afgesproken, inclusief de niet gerealiseerde punten uit 2012:

1. Opzetten verplichtingenadministratie;
2. Opstellen en implementeren grondbeleid;
3. Opstellen en implementeren subsidiebeleid;
4. Opstellen en implementeren dividendbeleid;
5. Uitrollen planning en controlcyclus overheidsvennootschappen;
6. Verbeteren van de liquiditeitsbeheersing.

Uit de eerste voortgangsrapportage 2013 concludeert het Cft dat Bonaire de afgesproken prioriteiten ter hand neemt. Bonaire heeft recentelijk een nieuwe senior controller en een nieuw hoofd financiële administratie aangetrokken, waardoor het capaciteitsprobleem enigszins is verholpen. Bonaire kan nu de verbeterpunten van het financieel beheer weer voortvarend aanpakken.

Ondertussen is de jaarrekening 2012 van het openbaar lichaam Bonaire door de Eilandsraad vastgesteld. De accountant heeft in haar rapport van bevindingen (managementletter) aanbevelingen gedaan over de verdere verbetering van het financieel beheer. Het aantal verbeterpunten is ook dit jaar afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Tijdens de eerstvolgende financieel beheerdagen (september 2013) zal het Cft op basis van de managementletter afspraken maken met Bonaire over verbeterpunten voor 2014.

Renteloze leningen

In de Wet FinBES is de mogelijkheid opgenomen voor de openbare lichamen om een verzoek voor een renteloze lening in te dienen. Deze renteloze leningen zijn van invloed op de financiële positie van de openbare lichamen. De jaarlijkse aflossing van een renteloze lening wordt gedurende de looptijd van de lening ingehouden op de vrije uitkering.

Alle drie de openbare lichamen hebben een aanvraag voor een renteloze lening ingediend voor het verbeteren van de onderwijshuisvesting, conform afspraak met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Daarnaast heeft Bonaire een aanvraag ingediend voor het bouwen van een nieuw bestuursgebouw. Het Cft heeft hier positief op geadviseerd.. Deze aanvraag wordt zoals eerder genoemd door BZK aangehouden, omdat BZK in de beoordeling van de aanvraag de ontwikkelplannen wil betrekken. Het Cft toetst op drie criteria, namelijk of de renteloze lening het juiste instrument is voor de investering, of er door de investering tegemoet wordt gekomen aan de uitoefening van een publieke taak en of het openbaar lichaam de financiële ruimte heeft om ten laste van een jaarlijkse vrije uitkering de betreffende investering te doen. De renteloze lening wordt feitelijk niet door de openbare lichamen terugbetaald, maar door BZK ingehouden op de vrije uitkering.

Een renteloze lening is een goed middel om structurele verbeteringen op het eiland te realiseren. Wel moet het openbaar lichaam zich realiseren, dat er door de aflossing van de leningen minder liquide middelen beschikbaar zullen zijn voor andere zaken. Kortom, er is een grens aan het kunnen inzetten van renteloze leningen voor het financieren van investeringen. Het Cft betreft dit bij de advisering en beoordeling van de renteloze leningen. Het College heeft tijdens zijn gesprek

met de Eilandsraad aangegeven dat het raadzaam is alvorens verdere aanvragen voor renteloze leningen in te dienen een prioriteitsstelling te maken zodat een integrale afweging kan plaatsvinden.

Met de ontwikkelplannen die op korte termijn zullen worden afgerond, bestaat de mogelijkheid dat er meer aanvragen voor renteloze leningen zullen volgen. De openbare lichamen dienen rekening te houden met hun liquiditeitssaldo en investeringsplannen op de lange termijn, alvorens het middel van een renteloze lening te gebruiken. Het onlangs door BZK genomen besluit van terugbetalen van de doelsaldi, evenals andere besluiten met financiële gevolgen, beïnvloedt in negatieve zin de liquiditeitspositie van de drie openbare lichamen. Dit besluit wordt dus in de toekomstige beoordelingen van aanvragen voor renteloze leningen meegenomen door het Cft.

Collectieve sector

Volgens de Wet FinBES kunnen privaatrechtelijke rechtspersonen waarin het openbaar lichaam deelneemt op de kapitaalmarkt opereren. De financiële gevolgen hiervan kunnen gaan drukken op de begrotingen van de openbare lichamen. Om deze gevolgen beheersbaar te houden is in de Wet FinBES een rentelastnorm ingesteld voor de gehele collectieve sector. Om deze rentelastnorm (0% gemiddeld per begrotingsjaar) te kunnen toetsten dienen uitgaven-, inkomsten-, tekort-, en schuld cijfers van de collectieve sector beschikbaar te zijn.

In 2012 is voor Sint Eustatius en Saba de collectieve sector vastgesteld. Voor de rapportage over de inkomsten-, uitgaven-, schuld- en tekortcijfers van de collectieve sector zijn de jaarrekeningen van de betreffende entiteiten van de collectieve sector van belang. Saba heeft bij het indienen van de jaarrekening van het openbaar lichaam van 2013, ook de jaarrekening van Saba Enhancement Fund meegestuurd. Op basis hiervan maakt het CBS Nederland de bovengenoemde rapportage.

Zoals eerder vermeld dient Sint Eustatius haar jaarrekening 2012 uiterlijk op 15 september 2013 in. Dan dienen ook de jaarrekeningen van de entiteiten die behoren tot de collectieve sector te worden ingediend.

Bonaire is in het eerste halfjaar van 2013 het gesprek aangegaan met het CBS Nederland over welke entiteiten gerekend kunnen worden tot de collectieve sector van Bonaire. Het CBS Nederland heeft hierop een nadere argumentatie aan Bonaire verstrekt. Bonaire heeft gereageerd op de argumentatie van het CBS Nederland en het Cft hoopt op een spoedige afwikkeling door de betrokken partijen. Met definitieve vaststelling en handelen hiernaar, wordt de Wet FinBES beter nageleefd en is er beter zicht op de rentelasten van niet enkel het openbaar lichaam, maar van de gehele collectieve sector.

Evaluatie

Uit afspraken tussen het ministerie van BZK en de openbare lichamen volgt dat de openbare lichamen medeopdrachtgever zijn bij de evaluatie van de Wet FinBES. De evaluatie zal plaatsvinden binnen zes jaar na inwerkingtreding van de Wet FinBES. Het proces rondom de evaluatie staat op dit moment nog in de kinderschoenen. De Wet FinBES benoemt geen procedure of handvatten over de opzet en uitvoering van de evaluatie. Het is om die reden van belang dat de openbare lichamen, het Ministerie van BZK en overige betrokken partijen alvast werken aan een procedure. Dit is het afgelopen half jaar opgepakt vanuit BZK. Het plan is voorsnog om de evaluatie vorm te geven via stuur-, regie- en ambtelijke werkgroepen, waarin de betrokken partijen deelnemen. Omdat de wet FinBES slechts aangeeft dat 'de doeltreffendheid en de effecten van de wet in de praktijk' worden geëvalueerd, is het vastleggen van de criteria op basis waarvan geëvalueerd wordt van groot belang. Ook het Cft heeft de afgelopen maanden met de openbare lichamen en het ministerie van BZK over de evaluatie gesproken, waarmee wordt beoogd dat tijdig een concrete procedure gereed is en hiermee een juiste uitvoering van de evaluatie kan plaatsvinden in 2015.